

FORMATION OF SKILLS IN THE LEARNING PROCESS

Abstract: Every human activity - play, work, study, develops certain skills and habits. The main activity in school is the educational activity, in the process of which the students assimilate the accumulated socio-historical experience of mankind in its forms: knowledge, skills, habits, norms of behavior and others. Knowledge must reflect the content of the experience gained, skills and habits show the active side of this experience. Skills and habits reflect the level, the degree of mastery of the actions of the individual subject. There is no consensus in psychological science on the distinction between these two concepts. Habit is an automated, sustainable, simple or complex form of action and activity. At the heart of the habit lies the need to perform certain actions. The habit is acquired by repeating certain actions, which leads to habituation. By repeating the actions, their structure is improved, the achievement is improved and the precision of the execution is reached.

"Skill" - this is the ability of a person to perform consciously and successfully certain actions, based on previously acquired knowledge. Skills are integrated into a complete system of processes and properties of the individual, which not only allow him to successfully perform certain tasks and reach a definition, but also develop further in the implementation of a value.

Author information:

Krastinka Staneva

Teacher

At secondary school "Khan Asparuh – Dobrich

✉ kmoni61@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Forming of skills, primery school, subject technologies and entrepreneurship

Съвременният етап на образование изисква формиране на личности с висока интелигентност и практически умения в условията на пазарна икономика и висока конкурентноспособност. Образователната система трябва да изпълни социалната поръчка на като постави основите и формира личности, които ще се реализират и ще осигурят прогреса на обществото. Това е така, защото „човешкото развитие е единен, постъпателен процес, който може да се раздели условно на части в зависимост от ракурса на разглеждането им. То е спирала с много вътрешни спирали, чиито части или етапи имат приближително еднакви рамки във времево отношение“ [5; 6].

Всяка човешка дейност - игрова, трудова, учебна, развива определени умения и навици. Основна дейност в училище е учебната дейност, в процеса на която учениците усвояват натрупания обществено-исторически опит на човечеството в неговите форми: знания, умения, навици, норми на поведение и други. Знанията трябва да отразяват съдържателната страна на натрупания опит, уменията и навиците показват действителната страна на този опит [1].

Уменията и навиците отразяват равнището, степента на овладяване на действията от отделния субект. В психологическата наука няма единно становище относно разграничаването на тези две понятия [1].

Навикът е автоматизирана, устойчива, проста или комплексна форма на действие и дейност. В основата на навика лежи потребност от извършване на определени действия. Навикът се придобива чрез повтаряне на определени действия, което води до привикване. Чрез повтарянето на действията тяхната структура се усъвършенства, постижението се подобрява и се стига до прецизност на изпълнението.

„Умение” - това е способността на човека да извършва съзнателно и успешно определени действия, като се основава на по-рано получени знания.

Уменията са интегрирани в цялостна система процеси и свойства на личността, които не само й позволяват да изпълнява успешно определени задачи и да достига определение, но и се развиват по-нататък при изпълнението на дадена стойност [1].

Много автори и теоретици дават различни определения за умения и навици.

Според някои автори „умението” отразява по-ранния етап в овладяването на действието етапа, когато то се изпълнява с участието на волевото внимание. Навиците са налице, когато действията се автоматизират, т.е., те отразяват по-висок етап в овладяването на действията, етап, при който изпълнението им се извършва без пълното участие на волевото внимание.

Други автори определят навиците като по-елементарни в сравнение с уменията. Те считат, че уменията се създават чрез усвояване на система от знания и навици и затова са много по-сложни от навиците.

Например А.А. Люблинска разкрива същността на умението като „сложно умствено действие, свързано с използването на изработени навици”. В книгата си „Детска психология” тя отъждествява навиците и движенията по следния начин: „навиците обикновено на прости движения или действия с предмети, оръдия, инструмент”. Счита се, че навиците не трябва да се отъждествяват с движенията, а да се разглеждат като степени на тяхното развитие и усъвършенстване [7].

Руският психолог П. Я. Галперин посочва, че знанията за нещата се съдържат в самите действия с тези неща, при което в зависимост от степента на тяхното формиране стават умения, а в зависимост от степента на тяхното автоматизиране – навици [1].

Формирането на умения е сложен процес, който има своите различни аспекти - психологически, педагогически, методико-технологични.

Този процес продължава през целия жизнен път на човека, но особено големи са неговата сложност и значение в училищната възраст [2; 3].

Процесът на формиране на навиците е продължителен, сложен и многостранен. Разграничават се пет основни етапа при формиране на навиците, които подробно са описани от професор Г. Пиръв [9].

Първа степен е разбирането и усвояването на правилото, изискването, закона или основното положение, което се прилага, за да се получи навично действие. Необходимо е самият учащ се да си изясни смисъла и значението на начина на постъпване според съответното правило. При запознаване с правилото или със закона се включва и показването на действието от учителя. Правилното съчетаване на обяснението с показването има голямо значение [8].

Втора степен е преодоляване на първоначални трудности.

Овладяването на новите действия и движения изисква по-съсредоточено внимание и голям разход на енергия поради липсата на координация между отделните групи мускули.

Преодоляването на стария навик е по-трудно, отколкото началното му овладяване. Ето защо трябва да се осигури достатъчна продължителност на практическите знания, за да могат учениците да овладеят движенията и манипулациите.

Трета степен се състои в усъвършенстване на новия начин на действие. Това е периодът на формиране и усъвършенстване на уменията и на преминаването му към навик. Придържането към правилото и упражняването имат съществено значение. От правилността и неправилността на учението зависи изграждането на навика. Умението не изведнъж и не изцяло се превръща в навик. Налице е една постепенност както по време, така и по обхват на уменията. Някои умения изцяло се превръщат в навици, а при други това засяга само някои техни компоненти.

През този период указанията на учителя са твърде важни. Той трябва да дава изчерпателни обяснения за грешките, които се допускат. При индивидуални грешки указанията се дават направо на ученика.

Четвърта степен при формиране на уменията е задържането на постигнатото и използването му в практиката.

На тази степен става фактически оформянето на навика. Тук отпадат всички излишни движения, а необходимите се усъвършенстват. Практиката е най-добрият критерий и в нея се установява кое движение е целесъобразно и кое е излишно или неправилно. Още в началото трябва да се внимава, за да не се допуска формиране на такива навици, които ще трябва да се разрушават.

Петата степен се изразява в ново усъвършенстване на вече формиралите се и запрени умения до степен на майсторство. Такова усъвършенстване се наблюдава при случаи, когато учащите се или работникът формират ново отношение към практическата работа и то се превръща в стимули за усъвършенстване на по-високи постижения.

Посочените пет степени не са строго разграничени. Преминаването от една към друга степен не следва автоматично. Учителят ръководи този преход, направлява го, като посочва неправилностите, определя упражненията, с които ученикът трябва да върви напред. Той има за задача да следи задочното изпълнение на правилото, да посочва грешките и да помага за отстраняването им [8].

Сложният процес на формиране на умения, които се превръщат в навици може да се реализира и с оглед на главните психологически моменти:

Обединяването на редица частни движения в едно цялостно действие.

В началото на образуването на уменията всяко елементарно движение се схваща и изпълнява като отделно и за изпълнението му е необходим отделен акт на внимание. В процеса на формиране на навика ученикът започва да групира отделните движения и действия в по-цялостни граници. Напрежението намалява.

В основата на този първи момент на образуване на уменията като навик лежи механизмът на динамичния стереотип. Отделните дразнители престават да бъдат самостоятелни и действат като цяло, в резултат на което и реакцията бива сложна, но единна.

Отстраняването на излишните движения и ненужното напрежение

Те произтичат от липсата на координация между отделните движения и от това, че новото движение не е още изработено. В процеса на формирането на навика учащите се сам или с помощта на учителя забелязват ненужните си движения, които правят действията му нерационални, забавят го или излишно го уморяват, и насочват вниманието си само към целесъобразните движения. Излишното напрежение се отстранява, защото движенията и действията стават сигурни и лесни. Учителят по-лесно забелязва ненужните движения; по-големият му опит позволява по-правилно да систематизира упражненията, чрез които става освобождаването на излишните движения и ненужното напрежение [8].

Преминаването от непосредствения зрителен контрол към сетивен контрол.

Образуването и усъвършенстването на навичите, по-специално на двигателните навичи, се характеризира с ограничаване на зрителния контрол върху движенията и разширяване на общосетивния. Зрителният контрол отслабва за сметка на контрола от другите сетива - слуха, осезанието, кинестетическите и вестибуларните усещания и прочие. Освен зрителните усещания в контрола започват да участват и кинестетическите, а така също и слуховите, осезателните и вестибуларните усещания. Това дава по-висококачествено усещане за движението и допринася за по-точното му изпълнение, а оттук и за усвояването на навика.

Съгласуването на съзнателното действие с автоматичното изпълнение

Формирането на навика се изразява в това, че редица движения в едно сложно действие започват да се извършват без участието на съзнателно напрежение на волята и вниманието. Те се автоматизират. Чрез това се осъществява икономия на сили и време, работата се извършва по-бързо и леко, с по-голямо майсторство. Автоматизирането при навика е вторично. То е резултат на новообразувани условни връзки. Следователно то може да се премахне и навикът да изчезне, да отслабне или да се замести с друг.

Характерно за навичните действия е това, че при тях се осъществява съгласуваност между автоматичните действия и съзнателната дейност на човека. Ако автоматизирането на човешките дейности вземе надмощие, то се изражда в механичност, но ако е постоянно и доминиращо участието на съзнателността, тогава не може да дойде до истинско навично действие. Автоматизирането се поддържа чрез непрекъснатата практика, която затвърдява връзките. На тази основа са възможни развитието и усъвършенстването на навичите.

Съгласуването на отделните навичи и по-широката възможност за използването им при различни случаи.

Отделните навичи, формирали се при различни случаи, не остават независими и изолирани помежду си. Забелязва се тенденция да се използва един навик, формиран при една дейност, за формирането на друг навик. Друга тенденция е навикът да се използва при широк диапазон на действия. Колкото ученикът е по-неопитен, толкова повече той се придържа към първоначалния начин на действие; колкото опитът му нараства и навичите му се усъвършенстват, толкова използването им се разнообразява. Владееенето на навика не остава в един ограничен кръг за ползване, а се разширява и заедно с други навичи и съзнателното действие довежда до по-висока производителност на труда.

References:

1. Blaykova, S., (1998) *Formirane na umenia v obuchenieto po grografia*. Narodna prosveta, S.
2. Genchva, M., (2009) *Celite na tehnologichnoto obuchenie kato element na sistemata ot celi na obshtoobrazovatelната podgotovka v SOU*. sp. Posoki, kn. .3
3. .Dimitrova, N., M. Tzankova (2010) *Vazmozhnosti na uchebnoto sadarzhание za integracia na znania I umenia po Prirodoznanie I Tehnologichno obuchenie*. Godishnik na Shumenski universitet "Episkop K. Preslavski". T. XVIII B 5. Prirodni nauki. Metodika. 2008, ISSN 1311-834X str. 71-77
4. *Darzhavni obrazovatelni iziskvania za uchebno sadarvanie v kulturno-obrazovatelната област "Bit I tehnologii"*, DV №48/16.06.2000г.
5. Zlatkova L. (2018) *Ritamata v razlichnite proyavlenia Pna narodnoto izkustvo*. Godishnik na Shumenski universitet "Episkop K. Preslavski". T XXII D, PF, UI "Episkop K. Preslavski".Shumen

6. Zlatkova L. (2019) *Narodnoto izkustvo Ritam – Duh – Kultura*. UI “Episkop K. Preslavski”. Shumen,
7. MON (2016) *Uчебna programa po Tehnologii I predpriemachestvo III klas*.
8. Penkova, G. (1997) *Formirane na tehniicheski navici I umenia v nachalna uchil]na stepen*. Nachalno uchilishte.. № 6
9. Piriov, G., L.Desev, (1977) *Pedagogicheska psihologiya*. Nauka I izkustvo. Sofia